

postawy rodzicielskie

oprac. Barbara Budzińska-Lipka i Anna Haratyk

„Dziecko rodzi się czyste i od rodziców uczy się cnoty lub występku, dziecko bowiem podobne jest do lustra, które tylko odbija, co się przed nim znajduje”

~ Mahkota Segala Radia, *Mądrości palmowego liścia*

najważniejsze miejsce świata – rodzina

Rodzina jest pierwszym i naturalnym środowiskiem, do którego dziecko wchodzi przez sam fakt narodzin. Od momentu narodzin aż do pełnej dojrzałości rodzina ponosi główną odpowiedzialność za zaspokojenie jego potrzeb i wychowanie.

Zaangażowanie rodziców w sprawy wychowania ma decydujące znaczenie dla przyszłych losów dziecka, dla kształtowania się jego niepowtarzalnej jednostki oraz specyficznych cech charakteru. To kształtowanie rozpoczyna się od najwcześniejszych momentów życia dziecka.

Ważnym elementem w wychowaniu dziecka jest właściwa postawa rodzicielska. Oczywiście podlega ona zmianom w miarę dorastania dziecka. Jeżeli rodzice wraz z rozwojem dziecka nie przyjmują odpowiedniej postawy, właściwej dla danego okresu, prowadzi to do sytuacji konfliktowych.

Właściwe postawy rodziców sprzyjają kształtowaniu się pożądanych zachowań u dzieci.

czym jest postawa rodzicielska?

Postawa rodzicielska to względnie trwały sposób odniesienia emocjonalnego, uczuciowego, umysłowego i działaniowego wobec dziecka i jego rozwoju.

Mówiąc jaśniej, to sposób odnoszenia się do dziecka i postępowania z nim.

warto pamiętać, że...

...postawy rodzicielskie są zmienne, ewoluują i ulegają modyfikacjom wraz z rozwojem dziecka. Najbardziej uwidacznia się to w stopniu dawania dziecku swobody oraz jakości form dozoru. Dziecko ma potrzebę budowania własnej autonomii pod kontrolą uważnego rodzica.

Postawy pozytywne pozwalają dziecku i na rozwijanie własnych możliwości, dają poczucie szczęścia i chronią przed przyszłymi zachowaniami ryzykownymi. Zapewniają dziecku zaspokojenie podstawowych potrzeb – bezpieczeństwa, akceptacji i niezależności.

Niewłaściwe postawy rodzicielskie pozostają w ścisłym związku z występowaniem u dziecka różnego rodzaju zaburzeń i deformacji, zwłaszcza w sferze rozwoju emocjonalno-społecznego.

postawy wychowawcze

DOBRE POSTAWY

akceptująca
współdziałająca
uznania praw
rozumnej swobody

ZŁE POSTAWY

odtrącająca
unikająca
nadmiernie wymagająca, korygująca, zmuszająca
nadmiernie chroniąca

postawa akceptująca

Polega na przyjęciu dziecka takim, jakie ono jest, z jego cechami wyglądu fizycznego, usposobienia, umysłowymi możliwościami.

RODZICE	DZIECKO
<ul style="list-style-type: none">– lubią swoje dziecko,– okazują mu miłość,– lubią kontakt z dzieckiem,– dziecko widzą jako godne pochwały,– starają się poznać potrzeby dziecka i zaspokoić je,– dają dziecku potrzebę bezpieczeństwa,– w wypadku pewnych wykroczeń dziecka ganią izolowany fragment jego zachowania, a nie dziecko jako osobę	<ul style="list-style-type: none">– nawiązuje trwale więzi emocjonalne,– potrafi wyrażać uczucia,– przyjacielskie,– mile,– współczujące,– odważne

postawa współdziałająca

Współdziałanie z dzieckiem świadczy o pozytywnym zaangażowaniu na rzecz dobra dziecka, a także polega na wciąganiu i angażowaniu go w zajęcia i sprawy rodziców i domu – odpowiednio do jego możliwości rozwojowych.

RODZICE	DZIECKO
<ul style="list-style-type: none">– aktywni w nawiązywaniu wzajemnych kontaktów,– gotowi do wyjaśniania,– czują przyjemność we wspólnym wykonywaniu czynności, wzajemnej wymianie uwag, obserwacji	<ul style="list-style-type: none">– ufne wobec rodziców,– zadowolone z rezultatów własnego wysiłku,– wytrwale,– zdolne do współdziałania i podejmowania zobowiązań

postawa uznania praw

Rodzice uznają prawa dziecka jako równe w rodzinie, bez przeceniania i niedoceniaenia jego roli.

RODZICE	DZIECKO
<ul style="list-style-type: none">– pozwalają, by dziecko działało na własną odpowiedzialność,– szanują indywidualność dziecka,– stosują wyjaśnienia i tłumaczenie,– kierują dzieckiem przez delikatne podsuwanie mu sugestii	<ul style="list-style-type: none">– lojalne,– solidarne w stosunku do innych członków rodziny,– twórcze

postawa rozumnej swobody

W miarę dorastania rodzice dają dziecku coraz szerszy zakres swobody i pozwalają na pracę lub zabawę z dala od nich. Potrafią utrzymać autorytet i kierować dzieckiem w takim zakresie, w jakim jest to pożądane.

RODZICE	DZIECKO
<ul style="list-style-type: none">– troszczą się o zdrowie i bezpieczeństwo dziecka,– dążą do unikania zarówno fizycznych zagrożeń, jak i emocjonalnych urazów,– są obiektywni w ocenie istniejącego ryzyka	<ul style="list-style-type: none">– zdolne do współdziałania z rówieśnikami,– uspołecznione,– pomysłowe,– w miarę pewne siebie

postawa odtrącająca

Mamy z nią do czynienia przy nadmiernym dystansie uczuciowym i dominacji rodziców. Dziecko jest odczuwane jako ciężar, który np. ogranicza ich swobodę czy możliwość robienia szybkiej kariery. Nie lubią dziecka, żywią uczucia rozczarowania, zawodu i urazy wobec niego.

RODZICE	DZIECKO
<ul style="list-style-type: none">– nie okazują uczuć pozytywnych,– demonstrują uczucia negatywne,– otwarcie krytykują dziecko,– mają podejście dyktatorskie,– nie dopuszczają dziecka do głosu,– kierują dzieckiem przez rozkazy,– mają liczne żądania,– stosują surowe kary,– zastraszają dziecko	<ul style="list-style-type: none">– agresywne,– nieposłuszne,– kłótlive,– kłamie,– ma zahamowany rozwój uczuć wyższych,– zachowuje się aspołeczne

postawa unikająca

Występuje przy nadmiernym dystansie uczuciowym rodziców wobec dziecka i ich uległości oraz bierności.

RODZICE	DZIECKO
<ul style="list-style-type: none">– obojętni uczuciowo,– przebywanie z dzieckiem nie stanowi dla nich przyjemności,– kontakt z dzieckiem jest luźny, albo pozornie dobry,– pozostawiają dziecku zbyt wiele swobody,– zaniedbują dziecko pod różnymi względami,– niedbali i niekonsekwentni w stawianiu wymagań,– obojętni na niebezpieczeństwa jakie mogą dziecku zagrażać,– nie angażują się w sprawy dziecka	<ul style="list-style-type: none">– niezdolne do nawiązywania trwałych więzi uczuciowych,– uczuciowo niestale,– zmienne w swych planach,– skłonne do przechwałek,– niezdolne do wytrwałości i koncentracji w nauce,– nieufne

postawa nadmiernie wymagająca, korygująca, zmuszająca

Nadmierne skoncentrowanie się na dziecku oraz przejawy dominacji w postępowaniu rodziców.

RODZICE	DZIECKO
<ul style="list-style-type: none">– naginają dziecko do wytworzonego przez nich wzoru, bez liczenia się z jego indywidualnymi cechami i możliwościami,– zakładają dostosowanie dziecka do stawianych wymagań,– zakładają wysokie osiągnięcia dziecka,– stawiają wygórowane wymagania,– ograniczają swobodę dziecka,– nie przyznają dziecku prawa do samodzielności,– krytyczni do poczynań dziecka,– często wyrażają dezaprobatę i gniew,– nie szanują indywidualności dziecka	<ul style="list-style-type: none">– nie wierzy we własne siły,– niepewne,– lękliwe,– przewrażliwione,– uległe,– nie zdolne do koncentracji

postawa nadmiernie chroniąca

Występuje wtedy, gdy rodzice są nadmiernie skoncentrowani na dziecku, ale posiadają cechę uległości.

RODZICE	DZIECKO
<ul style="list-style-type: none">– mają bezkrytyczne podejście do dziecka,– uważają dziecko za wzór doskonałości,– są przesadnie opiekuńczy i nadmiernie pobłażliwi,– rozwiązują za dziecko trudności,– nie doceniają możliwości dziecka,– utrudniają samodzielność,– ograniczają swobodę dziecka,– izolują dziecko np. od rówieśników,– nadmiernie zaabsorbowani zdrowiem dziecka,– tolerują zachcianki i niewłaściwe zachowania dziecka	<ul style="list-style-type: none">– ma opóźnioną dojrzałość społeczną,– zależne od matki,– bierne,– ustepliwe lub nadmiernie pewne siebie,– zarozumiałe,– niepewne i zaniepokojone, gdy jest bez rodziców,– nastawione egoistycznie

wnioski

Nie istnieje idealny model wychowania i poradnik, który wskaże drogę, jak idealnie wychowywać swoje dziecko.

Wychowując najczęściej postępujemy intuicyjnie, kierując się wzorcami zaczerpniętymi od własnych rodziców, znajomych lub ich zaprzeczeniami.

Inny problem stanowi odmienność typów postaw matki i ojca, co jest zjawiskiem często obserwowanym w rodzinach. Aby swoistość postaw nie była dla dziecka szkodliwa, istotne jest wzajemnie zaakceptowane i poszanowane postaw przez rodziców oraz wspólne obranie zamierzeń i celów wychowawczych względem dziecka.

wnioski

Umiejętne postępowanie z dzieckiem powinno zawierać dwa podstawowe komponenty:

1. W sferze uczuciowej: miłość do dziecka, poświęcanie mu czasu i uwagi, darzenie go zaufaniem, akceptację dla jego ograniczeń i trudności, dostrzeganie starań i mocnych stron oraz szacunek dla jego uczuć i potrzeb.
2. W sferze społeczno-moralnej: określanie norm, pokazywanie praw rządzących światem, wyznaczanie granic, pozwalanie na poniesienie konsekwencji własnych zachowań, egzekwowanie wymagań stawianych dziecku.

Spróbujmy krytycznie odnieść się do własnej postawy wobec naszego dziecka, bądźmy jej świadomi. Zawsze jest czas na refleksję, zrewidowanie i zmianę niekorzystnych dla naszego dziecka zachowań.

źródła

1. „*Rodzina i dziecko*” – praca zbiorowa pod redakcją Marii Ziemskiej; Państwowe Wydawnictwo Naukowe; Warszawa 1980 r.
2. „*Psychologia wychowawcza*” – Maria Przetacznikowa, Ziemowit Włodarski”; Państwowe Wydawnictwo Naukowe; Warszawa 1983 r.
3. „*Podstawy psychologii dla nauczycieli*” – Jan Strelau, Andrzej Jurkowski, Zygmunt Putkiewicz; Państwowe Wydawnictwo Naukowe; Warszawa 1975 r.
4. „*Psychologiczna analiza wadliwych postaw społecznych młodzieży*” – Kazimierz Pospiszyl; Państwowe Wydawnictwo Naukowe; Warszawa 1973 r.
5. „*Rodzina w świetle psychologii*” – Józef Rembowski; Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne; Warszawa 1978 r.